MDB-4123 Seat No.________

B. A. (Sem. I) Examination

November / December - 2018

Sanskrit : CC-102

(दण्डीः दशकुमारचरितम् – उच्छवास–६, व्याकरणम्)

Time : **3** Hours] [Total Marks : **70**

१ ગમે તે **બે** ગદ્યખંડોનો અનુવાદ કરો : १४

(१) अस्मिन्नेव च क्षणे किमपि नूपुरक्वणितमुपातिष्ठात् । आगता च काचिदङ्गना । दृष्ट्वैव स एनामुत्फुल्लदृष्टिरुत्थायोपगूढकण्ठश्च तया तत्रैवोपाविशत् । अशंसच्च – 'सैषा मे प्राणसमा, यद्विरहो दहन इव दहति माम् । इदं च मे जीवितमपहरता राजपुत्रेण मृत्युनेव निरुष्मतां नीतः । न च शक्ष्यामि राजसूनुरित्यमुष्मिन्पापमाचरितुम् । अतोऽनयात्मानं सुदृष्टं कारयित्वा त्यक्ष्यामि निष्प्रतिक्रियान्प्राणान्' इति ।

(२) अस्ति त्रिगर्तो नाम जनपदः । तत्रासन्गृहिणस्त्रयः स्फीतसारधनाः सोदर्या धनक–धानक–धन्यकाख्याः । तेषु जीवत्सु न ववर्ष वर्षाणि द्वाद्वश दशशताक्षः क्षीणसारसस्यम् औषध्या वन्ध्याः न फलवन्तो वनस्पतयः । क्लीबा मेघा, क्षीण स्रोतसः स्रवन्त्यः, पङ्कशेषाणि पल्लवानि, निर्निस्यन्दान्युत्समण्डलानि, विरलीभूतं कन्दमूलफलम्, अवहीनाः कथाः, गलिताः कल्याणोत्सवक्रियाः बहुलीभूतानि तस्करकुलानि ।

(३) कच्चिदस्ति कौशल शालिप्रस्थेनानेन संपन्नमाहारमस्मानभ्यवहारयितुम् ? इति ततस्तया वृद्धदासी साकूतमालोकिता । तस्य हस्तात्प्रस्थमात्रं धान्यमादाय क्वचिदलिन्दोद्देशे सुसिक्त संमृष्टे दत्तपादशौचमुपावेशयत् । सा कन्या तान्गन्धशालीन्संक्षुद्य मात्रया विशोष्यातपे मुहुर्मुहुः परिवर्त्य स्थिरसमायां भूमौ नालीपृष्ठेन मृदुमृदु घट्टयन्ती तुषैरखण्डैस्तण्डुलान्पृथक्ककार ।

(४) अस्ति सौराष्ट्रेषु वलभी नाम नगरी । तस्यां गृहगुप्तनाम्नो गुह्यकेन्द्रतुल्यविभवस्य नाविकपतेर्दुहिता रत्नवती । तां किल मधुमत्याः समुपागम्य बलभद्रो नाम सार्थवाहपुत्रः पर्यणैषीत । तयापि नववध्या रहसि रभसविध्नितसुरतसुखो झटिति द्वेषमल्पेतरं बबन्ध । न तां पुनर्द्रष्टुमिष्टवान् । तद्गृहागमनमपि सुहृद्याक्यशत्तातिवर्ती लज्जया परिजहार । तां च दुर्भगां तदाप्रभृत्येव 'नेयं रत्नवती, निम्बवती चेयम्' इति स्वजनः परजनश्च परिबभूव ।

२ દશકુમારચરિતના સાહિત્ય સ્વરૂપની વિગતે ચર્ચા કરો. १४

અથવા

२ દંડીના જીવન, સમય અને કવન વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો. १४

૩ 'દશકુમારચરિત'ના આધારે દંડીનું ગદ્યકાર તરીકે મૂલ્યાંકન કરો. १४

અથવા

૩ દશકુમારચરિતના છઠ્ઠા ઉચ્છ્વાસનું રસદર્શન કરો. १४

४ નીચેનામાંથી ગમે તે **બે** વિશે ટૂંકનોંધ લખો : १४

(१) दशकुमारचरित् – શીર્ષક

(२) કન્દુકનૃત્ય

(૩) ધૂમિનીકથા

(४) નિતમ્બવતીની કથા

५ **બે-ત્રણ** વાક્યોમાં જવાબ આપો : (ગમે તે **સાત**) १४

(१) દંડી શેના માટે જાણીતા છે ? તે દર્શાવતો શ્લોક કયો છે ?

(२) મિત્રગુપ્તે કયાં મોટો ઉત્સવ જોયો ?

(૩) વિન્ધ્યવાસિની દેવીએ રાજાને સ્વપ્નમાં શું આદેશ આપ્યો ?

(४) ચંદ્રસેનાના પ્રિયતમનું નામ શું હતું ? લોકો તેને કયા નામે ઓળખતા હતા ?

(૫) કોશદાસ અને ચંદ્રસેનાના મિલન માટે મિત્રગુપ્તે કયો ઉપાય બતાવ્યો ?

(૬) ધૂમિની કથા પરથી શો બોધ મળે છે ?

(૭) भू, त्यज् ધાતુનાં વર્તમાનકાળ ત્રી.પુ. એ.વ.ના રૂપો આપો.

(૮) गम्, नृत् ધાતુનાં વર્તમાનકાળ પ્રથમ પુ.બ.વ.ના રૂપો આપો.

(૯) अपठन्, विद्यते રૂપો ઓળખાવો.

(૧૦) नमामि, युध्यन्ते રૂપો ઓળખાવો.

(૧૧) लभ्, पच् ધાતુના હ્યસ્તન ભૂ.કા.ત્રી.પુ.બ.વ.ના રૂપો આપો.

(૧૨) હ્યસ્તન ભૂતકાળના રૂપો ક્યારે વપરાય છે ?